

การศึกษาเปรียบเทียบบิตติยปริวาสกับการรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี*

พระมหาปรีชา ทิวัฑฒานนท์**

สมพรนุช ตันศรีสุข***

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบบิตติยปริวาสในพระไตรปิฎกกับการรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติด้วยการศึกษาจากตัวบทและภาคสนาม ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีทั้งสองมีความมุ่งหมายคัดกรองบุคคลนอกพุทธศาสนาที่มีความตั้งใจจริง เคารพศรัทธาในพระรัตนตรัย มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ และสามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตในคณะสงฆ์เพื่อเป็นพระภิกษุตลอดชีวิต ในขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ขออุปสมบท

* บทความนี้มีฐานความคิดจากวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบบิตติยปริวาสกับการรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี”

** นิสิตปริญญามหาบัณฑิต สาขาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสนศึกษา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย E-mail: paphasoo@gmail.com

*** อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาเอเชียใต้ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่รับบทความ 6 เมษายน 2565 วันที่แก้ไขบทความ 18 ตุลาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ 8 พฤศจิกายน 2565

ได้ศึกษาหลักธรรมคำสอนและปรับตัวกับวิถีชีวิตของพระภิกษุด้วย ความแตกต่างสำคัญคือบุคคลที่เข้ามาอุปสมบทในวัดป่านานาชาติเป็นชาวต่างชาติซึ่งไม่คุ้นชินกับวัฒนธรรมพุทธศาสนาไทย กระบวนการรับเข้ามีเป้าหมายเพื่อให้ความรู้และเคยชินกับการใช้ชีวิตตามแนวทางของวัดป่าในประเทศไทยซึ่งต้องอยู่อย่างเรียบง่าย ภายใต้อาณัติของพระอาจารย์ จึงต้องใช้ระยะเวลานานกว่าติตถิยปริวาสและไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของแต่ละบุคคล ขั้นตอนที่ซับซ้อนในวัดป่านานาชาติแสดงถึงการประยุกต์ประเพณีในพระไตรปิฎกและประเพณีไทยให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกวัฒนธรรมพุทธศาสนาที่ต้องการเข้ามาอุปสมบทได้ทดลองการใช้ชีวิตพระภิกษุในพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ของคณะสงฆ์และบุคคลที่ขออุปสมบทเอง

คำสำคัญ: ติตถิยปริวาส วัดป่านานาชาติ การอุปสมบท

A COMPARATIVE STUDY OF TITTHIYAPARIVĀSA AND ADMISSION TO ORDINATION IN WAT PAH NANACHAT, UBON RATCHATHANI PROVINCE*

Phramaha Preecha Tiwattanon**

Sompornnuch Tansrisook***

Abstract

This research article seeks to analyze and compare Titthiyaparivāsa, “probation for non-Buddhists,” in the Buddhist canon with the admission to ordination at Wat Pah Nanachat through the study of texts and fieldwork. The research found that both traditions aim to screen determined non-Buddhists who believe in the Three Jewels, are qualified for ordination, and are able to adjust to the monastic lifestyle to remain in the monkhood for life. At the same time, they also provide an opportunity for those

* This article is based on the thesis entitled “A Comparative Study of Titthiyaparivāsa and Admission to the Ordination in Wat Pah Nanachat Ubon Ratchathani Province”

** Student, Master’s Degree Program in Pali-Sanskrit and Buddhist Studies, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, E-mail: paphasoo@gmail.com

*** Advisor, Assistant Professor, South Asian Languages Section, Department of Eastern Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Received April 6, 2022, Revised October 6, 2022,

Accepted November 8, 2022

requesting ordination to study the Buddha's teaching and to adjust to the monastic lifestyle. The main difference between the two means of ordination is that those who request ordination at Wat Pah Nanachat are usually foreigners who are not acquainted with Thai Buddhism. This admission aims to not only provide education but also to train foreigners in the lifestyle of Thai forest monks, which is simple and under the instruction of the teachers. This process therefore takes longer than *Titthiyaparivāsa*, depending on the time needed for each individual to learn. The complex process of admission at Wat Pah Nanachat demonstrates the application of the canonical and the Thai traditions to the present context in order that people outside of Buddhist culture who request ordination may practice living the Buddhist monastic lifestyle for the benefit of the monastic community and themselves.

Keywords: *Titthiyaparivāsa*, Wat Pah Nanachat, Admission to ordination

1. บทนำ

ประมาณ 600 ปีก่อนคริสต์ศักราช มีคณนักรบวชที่มีความเชื่อ พอใจหลักปรัชญา การประพฤติพรต บำเพ็ญตบะ เป้าหมายสูงสุด และแนวทางปฏิบัติหลากหลาย ทั้งที่สอดคล้องกัน, โกล้เคียงกัน, และแตกต่างกันจนขัดแย้งกัน เมื่อพระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาและคณะสงฆ์มีจำนวนมากขึ้น กุลบุตรเข้ามาขอบวชเป็นพระภิกษุเพื่อศึกษาพระธรรมคำสอนเป็นจำนวนมาก ในบรรดาคนเหล่านั้น มีนักบวชนอกศาสนาที่ได้ฟังธรรมหรือสนทนาธรรมกับพระองค์ด้วย พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตทุกรูปที่ขอบวชให้เป็นพระภิกษุ แต่ภายหลังเมื่อนักบวชนอกศาสนาที่ไม่ประสงค์ดีเข้ามาเป็นพระภิกษุและสร้างปัญหาในคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าจึงทรงกำหนดให้นักบวชนอกศาสนาอยู่ปริวาสเป็นเวลา 4 เดือน การประพฤติวัตรดังกล่าวนี้เรียกว่า “ตติยปริวาส” (พระไตรปิฎก เล่ม 4 ข้อ 86 หน้า 137)¹

ตติยปริวาสเป็นฉัฏฐัตถ์ปุริสสมาส มาจากภาษาบาลี “ตติยิ”(titthiya) กับ “ปริวาส” (parivāsa) มีบทวิเคราะห์ว่า ตติยิสส ปริวาโส ตติยิปริวาโส แปลว่า ปริวาสแห่งตติยิ ชื่อว่า ตติยิปริวาส หมายถึง การอยู่ประพฤติข้อวัตรที่คณะสงฆ์กำหนดให้นักบวชนอกพุทธศาสนายู่ประพฤติวัตรตามกำหนด จนกว่าคณะสงฆ์จะพอใจยอมรับ ให้การอุปสมบทเป็นภิกษุในพุทธศาสนา จึงเป็นวัตรปฏิบัติในพุทธศาสนายุคพุทธกาล ปรากฏในพระสูตร 6 เรื่อง ได้แก่ มหาสีหนาทสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม 9 ข้อ 405 หน้า 173-174), มหาปรินิพพานสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม 10 ข้อ 215 หน้า 162-163, กุกกัรวติกสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม 13 ข้อ 78-82 หน้า 75-83), มาคัณขียสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม 13 ข้อ 222 หน้า 259), อเจลกัสสปสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม 16 ข้อ 17 หน้า 29), สกยสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม 25 ข้อ 553 หน้า 629)

¹ อ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

ในประเทศไทย แม้ไม่ปรากฏว่ามีมติถ้อยปรีชาสำหรับชายที่เคยนับถือศาสนาอื่นเข้ามาขออุปสมบท แต่ที่วัดป่านานาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี ปรากฏว่าผู้ขออุปสมบทจะต้องเข้าสู่กระบวนการเป็นอุบาสก ผ้าขาวและสามเณรเป็นเวลานานก่อนอุปสมบท วัดป่านานาชาติเป็นวัดสาขาที่ 19 ของวัดหนองป่าพง ก่อตั้งโดยพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)² เจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง เมื่อปี พ.ศ. 2518 เป็นวัดที่มีพระภิกษุชาวต่างชาติ เช่น อังกฤษ อเมริกัน ออสเตรเลีย แคนาดา ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น เป็นต้น มาจำพรรษาอยู่มิได้ขาด วัดอุประสงค์แรกเริ่มของหลวงปู่ชาที่ก่อตั้งวัดป่านานาชาติ คือ เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาศึกษาพระธรรมวินัย จนสามารถที่จะออกบวชเป็นพระภิกษุและปฏิบัติตามข้อวัตรสายวัดป่า³ ได้ นอกจากนี้หลวงปู่ชายังมุ่งหมายให้วัดป่านานาชาติ เป็นที่อบรมพระภิกษุชาวต่างชาติให้มีคุณสมบัติเป็นผู้นำสงฆ์และปกครองวัดด้วย ผู้ที่จะเข้ามาอุปสมบทที่วัดป่านานาชาติ ไม่ว่าจะอายุเท่าใดต้องปลงผม ครองผ้าขาวและบรรพชาเป็นสามเณรเพื่ออบรมบ่มนิสัยให้เหมาะสมแก่สมณเพศ ก่อนที่จะบวชเป็นพระภิกษุ

ขั้นตอนการอยู่วัดมีเป้าหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติซึ่งมีวัฒนธรรมแตกต่างจากวัฒนธรรมไทยได้ใช้เวลาปรับตัว จนสามารถเป็นพระภิกษุที่ดี บวชได้นานสามารถปฏิบัติศาสนกิจ ช่วยเผยแผ่พุทธศาสนาได้ ทำให้เห็นว่าเป็นวัตรปฏิบัติซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับมติถ้อยปรีชาซึ่งพระพุทธเจ้าทรงมีเป้าหมายให้นักบวชนอกพุทธศาสนาได้มีโอกาสปรับตัว ละวางทิฐิ ยอมรับคำสอนของพุทธศาสนาสามารถอยู่ร่วมกับคณะสงฆ์ได้ ได้ศึกษาหลักธรรมจนมีทิฐิตามหลักพุทธศาสนาที่คณะสงฆ์ยอมรับพอใจ เพื่อให้ นักบวชนอกพุทธศาสนาสามารถบวชเป็นภิกษุที่ปฏิบัติธรรมได้ตามหลักพุทธศาสนาตลอดชีวิต

² ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระราชาคณะ ชั้นสามัญฝ่ายวิปัสสนาธุระ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2516 ในบทความนี้ผู้วิจัยจะเรียกว่า หลวงปู่ชา

³ สายวัดป่าในที่นี้ คือ วัดป่าที่มีข้อวัตรปฏิบัติแบบหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ซึ่งเป็นอาจารย์ของหลวงปู่ชา สุภทฺโท

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบ ตติยปริวาสกับการรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดของวัตรปฏิบัติทั้งสองแบบและเปรียบเทียบ โดยเห็นว่าตติยปริวาสมุ่งให้นักบวชนอกพุทธศาสนาละวางทิฐิมานะ จนสามารถอยู่ร่วมกับคณะสงฆ์ได้ ในขณะที่การรับบุคคลเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติ จังหวัดอุบลราชธานีนั้นมีวัตรปฏิบัติเพื่อให้ชาวต่างชาติและชาวไทยได้ปรับตัว ได้รับการศึกษาอบรม และเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ได้พิจารณา จนได้บุคคลผู้พร้อม อุปสมบทเป็นภิกษุผู้สามารถอยู่ร่วมกับคณะสงฆ์ได้ภายใต้ธรรมวินัยและธรรมเนียม ข้อวัตรของวัดป่านานาชาติ ดังนั้น ตติยปริวาสและการรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติจึงมีลักษณะร่วมกันบางประการ แต่มีรายละเอียดของวัตรปฏิบัติที่แตกต่างกันซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะทางศาสนาและภูมิหลังทางสังคมวัฒนธรรมของ อินเดียโบราณและไทย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปริวาสมีหลายเรื่อง ส่วนใหญ่เกี่ยวกับปริวาสซึ่งเป็นการออกจากอาบัติสังฆาทิเสส แต่ที่เกี่ยวกับตติยปริวาสมี 2 เรื่อง ได้แก่ บทความเรื่อง *ตติยปริวาส : วัตรปฏิบัติสำหรับคัดกรองคนต่างศาสนาก่อนบวชเป็นภิกษุ* (2559) และ *การศึกษาวิเคราะห์พุทธบัญญัติเกี่ยวกับนักบวชนอกศาสนา* (2560) ของพระมหาประกาศิต อาจารย์ปาลี (แก้วทองเกตุ) ส่วนการศึกษาการรับเข้าอุปสมบทที่วัดป่านานาชาติ ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดศึกษาอย่างจริงจัง มีเพียงงานวิจัยเรื่อง *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดป่านานาชาติ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี* ของคนึงนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร (2546) ซึ่งกล่าวถึงขั้นตอนการรับเข้าอุปสมบทโดยสังเขป นอกจากนั้นมีชีวประวัติของพระเถระชาวต่างชาติที่เกี่ยวข้องกับวัดป่านานาชาติ เช่น *ธรรมปรากฏ* ซึ่งเป็นหนังสือชีวประวัติของพระราชสุเมธาจารย์ (โรเบิร์ต สุมเอ)⁴ ในสมัยที่ยังดำรงสมณศักดิ์เป็น พระราชสุเมธาจารย์ เป็นต้น

⁴ ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระราชาคณะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง ฝ่ายวิปัสสนาธุระ ที่ พระพรหมวชิรญาณ

การศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบคติติยปริวาสกับการรับเข้าอุปสมบทในวัดปานานาชาติจะทำให้เข้าใจแนวคิดและแนวปฏิบัติในการกลั่นกรองบุคคลเข้าอุปสมบทตามแนวทางของคติติยปริวาสและวัดปานานาชาติ ความเหมือนและความแตกต่างของคติติยปริวาสและการรับเข้าอุปสมบทในวัดปานานาชาติตลอดจนแนวคิดในการสร้างประเพณีสงฆ์ในยุคสมัยใหม่ที่อิงกับพุทธบัญญัติ ผู้วิจัยจะเริ่มต้นด้วยการศึกษาวิเคราะห์คติติยปริวาสในพระไตรปิฎก และการรับเข้าอุปสมบทในวัดปานานาชาติ จากนั้นจึงนำผลการศึกษาทั้งสองส่วนมาเปรียบเทียบกันในแง่ต่างๆ

2. คติติยปริวาสในพระไตรปิฎก

การอยู่ปริวาสเป็นวัตรอย่างหนึ่งสำหรับนักบวช คำว่า “ปริวาส” มาจากปริ อุปสัค บทหน้า, วส ธาตุ ในความอยู่, ลง ณ ปัจจัย, วินยาลังการมีรูปวิเคราะหฺว่า *ทิวสาทีหิ ปริจฉินทิตฺวา วสนํ ปริวาโส* แปลว่า การกำหนดจำนวนวันแล้วอยู่ (วินยาลังการฎีกา (บาลี) เล่ม 2 ข้อ 2 หน้า 185)⁵ หมายถึงการกำหนดจำนวนวันอยู่ประพฤติวัตร ส่วนในคัมภีร์กัณฑ์ชาวตรณปุราณฎีกา วิเคราะห์ว่า *ทิวสภกฺขมาสาทีหิ ปริจฉินทิตฺวา วสนํ ปริวาโส วินยกมฺมกรณํ, วินยกมฺมนฺติปิ วทนฺติ* (กงชาวตรณปุราณฎีกา (บาลี) เล่ม 9 ข้อ 173 หน้า 135) แปลว่า การกำหนดวัน ปักข์ และเดือนเป็นต้นแล้วอยู่ ชื่อว่า ปริวาส เป็นการทำวินัยกรรม, อาจารย์บางพวงกล่าวว่า วินัยกรรม⁶ คือ การอยู่ประพฤติวัตรในระยะเวลาตามที่พระวินัยกำหนด เมื่อนำมาสมาสกับ “คติติย” เตียรถีย์ จึงเป็นวัตรสำหรับเตียรถีย์หรือนักบวชนอกศาสนา

⁵ อังอิงฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

⁶ วินัยกรรม คือ การกระทำเกี่ยวกับวินัย หรือการปฏิบัติตามวินัย ได้แก่ การประพฤติดตามสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เป็นเบื้องต้นแห่งการประพฤติพรหมจรรย์ และอธิสมจารที่ประกอบด้วยกายบริหาร บริหารบริโศก นิสสัย วัตร เป็นต้น ถ้าพระภิกษุไม่ปฏิบัติตามสิกขาบท ก็ต้องอาบัติ 7 กอง ได้แก่ ปาราชิก สังฆาทิเสส ถุลลัจจัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และทุพภาษิต ถ้าไม่ปฏิบัติตามอธิสมจาร ต้องอาบัติ ถุลลัจจัย หรือ ทุกกฏ วินัยกรรมไม่ต้องประชุมสงฆ์ และสามารถทำนอกสีมาได้

การบัญญัติตติยปริวาสแสดงถึงเจตนารมณ์ในการปรับความรู้ความคิด ตลอดจนความประพฤติที่ติดมาจากความเชื่อหรือความเคยชินเดิมของนักบวชนอกศาสนา ซึ่งมีความแตกต่างจากวัตรปฏิบัติของพระภิกษุในพุทธศาสนาอย่างมาก กระบวนการนี้จะต้องเกิดขึ้นก่อนที่นักบวชนอกศาสนาจะเข้ามาเป็นพระภิกษุ

2.1 นักบวชนอกศาสนากับพระสงฆ์

การบัญญัติตติยปริวาสสะท้อนถึงปัญหาของนักบวชนอกศาสนาที่อุปสมบทก่อปัญหาในคณะสงฆ์ ผู้วิจัยได้จำแนกปัญหาเป็น 3 ข้อ ดังนี้

2.1.1 การยึดถือพิธีและข้อวัตรปฏิบัติเดิมของตน

การเข้ามาบวชของนักบวชนอกศาสนาหลายครั้งมาจากความสนใจอื่นที่ไม่ใช่ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง เช่น กรณีเจ้าสุภักขัตตะ ลิจฉวีบุตรแห่งแคว้นวัชชี ซึ่งเชื่อในการทรมานตนเองแบบนักบวชเปลือย เช่น เอลก และนิครนถ์ ว่าสามารถทำให้บรรลุเป็นพระอรหันต์ได้และแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ได้ (พระไตรปิฎก เล่ม 9 ข้อ 359-377 หน้า 151-158) แม้จะได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ หรือกรณีปสุรปริพาชกเป็น นักได้วาทะที่มีชื่อเสียง เคยอุปสมบทเป็นภิกษุ ยังมีทิฐิว่าโลกเที่ยงและกลับไปบ่มเป็นปริพาชกตามเดิม จากนั้น มาได้้วาทะกับพระพุทธเจ้า (พระไตรปิฎก เล่ม 25 ข้อ 831-841 หน้า 699-701) เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า นักบวชเหล่านี้ยังไม่มีศรัทธาที่เกิดจากปัญญาเห็นการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า แม้เข้ามาบวชแล้วก็ยังยึดถือพิธีและวัตรปฏิบัติแบบเดิมๆ

2.1.2 การขออุปสมบทเพื่อขโมยอรรถธรรม

พระพุทธเจ้าทรงมีพระกิตติคุณขจรขยายจากการแสดงธรรม ถึงขั้นที่มีผู้กล่าวว่าทรงมีมายากลลับใจ⁷ (พระไตรปิฎก เล่ม 13 ข้อ 60 หน้า 57) จึงเป็นที่สนใจ

⁷ นักบวชนอกศาสนาในสมัยนั้นเชื่อกันว่า พระพุทธเจ้าทรงรู้มนต์ที่ทำให้นักบวชนอกศาสนา และสาวกของนักบวชนอกศาสนาซึ่งฟังธรรมของพระองค์เปลี่ยนใจนับถือพระองค์ ประกาศตนเป็นอุบาสกบ้าง ขออุปสมบทเป็นพระภิกษุบ้าง จึงเรียกกันว่ามายากลลับใจ

ของบรรดานักบวชนอกศาสนาที่จะเข้ามาศึกษาธรรมของพระองค์เพื่อนำไปใช้ในสำนักของตน ด้วยเหตุนี้ สุสิมะปริพาชกจึงถูกส่งมาอุปสมบท หลังจากพระสุสิมะได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า จึงได้กราบทูลตามจริงว่าตนเองเข้ามาบวชเพื่อขโมยอรรถธรรม พระพุทธเจ้าทรงดำหนิแต่ก็ให้ท่านเป็นพระภิกษุต่อไป (พระไตรปิฎก เล่ม 16 ข้อ 70 หน้า 143-154) แสดงให้เห็นว่าการเข้ามาบวชของนักบวชนอกศาสนาบางครั้งมีเจตนาไม่ดี

2.1.3 การลาสิกขากลับไปบวชสำนักเดิมแล้วกล่าวโทษพุทธศาสนาให้เสียหาย

บุคคลที่ยังไม่มีศรัทธาในพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง เมื่อเข้ามาบวชย่อมไม่ประพฤติตามหลักศาสนา โดยเฉพาะนักบวชนอกศาสนาที่ยึดถือคำสอนในศาสนาเดิมของตน ซ้ำยังกล่าวโทษพระพุทธเจ้าและคณะสงฆ์ให้เสียหายโดยอ้างว่าตนเคยเป็นพระภิกษุมาก่อน ดังกรณีของสรภปริพาชกซึ่งได้อุปสมบทเป็นภิกษุแล้วเล่าเรียนพระธรรมวินัยจนเป็นที่พอใจ จากนั้นจึงได้ลาสิกขาและกลับไปเป็นปริพาชก เทียวประกาศแก่ประชาชนว่า “ตนเองรู้หลักธรรมของเหล่าสมณศากยบุตรอย่างทั่วถึงแล้ว จึงออกมา” (พระไตรปิฎก เล่ม 20 ข้อ 64 หน้า 252-254) เช่นเดียวกับกรณี พระสุนักขัตตะที่ยังเชื่อถือในทิวติและวัตรปฏิบัติของนักบวชเปลือย ปฏิเสธวิถีชีวิตแบบทางสายกลางในพุทธศาสนาถึงขั้นโต้เถียงกับพระพุทธเจ้าและลาสิกขาแล้วเทียวประกาศในเมืองเวสาลีว่าสมณโคตมไม่มีญาณทัสสนะที่วิเศษยิ่งกว่าของมนุษย์ (พระไตรปิฎก เล่ม 12 ข้อ 146-162 หน้า 141-164)

2.2 การประพฤติดิตถิยปริวาส

แม้ว่าคณะสงฆ์จะประสบกับปัญหาจากนักบวชนอกศาสนาที่เข้ามาบวชอยู่หลายครั้ง แต่พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ทรงบัญญัติดิตถิยปริวาส จนกระทั่งเกิดกรณีที่พระภิกษุอดีตนักบวชนอกศาสนาโต้เถียงกับพระอุปัชฌาย์ ลาสิกขาแล้วกลับมาอุปสมบทอีก และประพฤติดนเช่นเดิม พระพุทธเจ้าจึงทรงกำหนดให้นักบวชนอกศาสนาซึ่งขอบวชต้องประพฤติดิตถิยปริวาสก่อนเป็นเวลา 4 เดือน ส่วนนักบวช

นอกศาสนาที่เคยอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ลาลึกขาเป็นนักบวชนอกศาสนาแล้ว มาขออุปสมบทอีก พระองค์ไม่ทรงอนุญาตให้อุปสมบท (พระไตรปิฎก เล่ม 4 ข้อ 86 หน้า 137) แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงรอเวลาให้คณะสงฆ์เห็นว่าเป็น ปัญหารุนแรงที่ควรแก้ไข และให้นักบวชนอกพุทธศาสนาที่มาขออุปสมบทยอมรับ ดิตถียปวิวาส

2.2.1 ขั้นตอนของดิตถียปวิวาส

กลุ่มที่ต้องประพตติตถียปวิวาส ได้แก่แอกเจลก อาชีวก ปริพาชก และ นิครนถ์ ส่วนกลุ่มที่ไม่ต้องอยู่ประพตติวัตรในดิตถียปวิวาส ได้แก่ ขมูลผู้บูชาไฟ ซึ่งมีคำอธิบายว่าเพราะเหล่าขมูลเป็นกรรมวาที เป็นกิริยาวาที (พระไตรปิฎก เล่ม 4 ข้อ 86 หน้า 142) อย่างไรก็ตาม คำสอนของนิครนถ์ก็เป็นกรรมวาที กิริยา วาที คือเชื่อว่าการกระทำมีผล ทำดีได้ผลดี และทำชั่วได้ผลชั่ว ซึ่งนิครนถ์เรียกว่า ทณพะ แต่นิครนถ์ยังต้องประพตติตถียปวิวาส (พระไตรปิฎก เล่ม 4 ข้อ 86 หน้า 142) ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นเพราะนักบวชขอเจลกและนิครนถ์เน้นการทรมาน ตนอย่างอกุศล ในขณะที่พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า การทรมานตนเช่นนั้นเป็น อัตตกิลมณัญญะ ทรงให้ความสำคัญแก่การบำเพ็ญเพียรทางจิต สอดคล้องกับพวก ขมูลและฤษีซึ่งเน้นการบำเพ็ญพรต บำเพ็ญฌาน ส่วนการยกเว้นพระญาติถือว่า เป็นการสงเคราะห์พระญาติอย่างหนึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะพระญาติมีมานะถือตัว มาก การอยู่ดิตถียปวิวาสเป็นการลดฐานะให้อยู่ภายใต้การควบคุมของคณะสงฆ์ อาจทำให้พระญาติไม่ยอมประพตติตถียปวิวาส ทำให้เสียโอกาสในการอุปสมบท อีกประการหนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้มีวิญญูติในเหล่าพระญาติ ทำให้พระญาติ พร้อมที่จะเชื่อฟังคำสั่งสอนของพระองค์ ถ้าประพตติผิดหรือก่อปัญหาขึ้นมา พระพุทธเจ้าก็จะสามารถตักเตือนพระภิกษุผู้เป็นพระญาติได้สะดวก

การประพตติตถียปวิวาสจะกระทำเมื่อนักบวชนอกพุทธศาสนา มาขอ อุปสมบทให้ปลงผมและโกนหนวด นุ่งห่มสบงจีวร ถือบาตร นั่งต่อหน้าสงฆ์ เตรียม กล่าวคำขอถึงไตรสรณคมน์ 3 ครั้ง จากนั้นจึงให้กล่าวคำขอตถียปวิวาส

(พระไตรปิฎก เล่ม 4 ข้อ 86 หน้า 138-141) ผู้ผ่านการขอยุติติดยปวิวาสมีฐานะเป็นสามเณร ประพฤติวัตรเป็นเวลา 4 เดือน จึงจะได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ

2.2.2 วัตรปฏิบัติ

ผู้ผ่านการขอยุติติดยปวิวาสแล้ว ต้องประพฤติวัตรในติตติยปวิวาส 5 ข้อ ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะสงฆ์ เพื่อให้คณะสงฆ์พอใจให้การอุปสมบทเป็นพระภิกษุ (พระไตรปิฎก เล่ม 4 ข้อ 86 หน้า 139-141) วัตรทั้ง 5 ข้อมีดังนี้

1. ไม่เข้าไปบิณฑบาตในหมู่บ้านเช้าหรือสายเกินไป การบัญญัติวัตรให้บิณฑบาตในช่วงเวลาที่เหมาะสมนี้ เพื่อให้สามเณรผู้เคยเป็นนักบวชนอกพุทธศาสนาได้เรียนรู้ข้อวัตรในการบิณฑบาต และปรับรูปแบบตามแบบอย่างพระภิกษุในพุทธศาสนา รับการตรวจสอบจากคณะสงฆ์

2. ไม่เป็นผู้มักเที่ยวคบหาผู้เป็นภัยต่อการประพฤติพรหมจรรย์ คือ หญิงแพศยา หญิงหม้าย หญิงที่ผ่านวัยสาวแต่ยังไม่แต่งงาน, บัณเฑาะก์ และพระภิกษุณี อันเป็นบุคคลซึ่งพระภิกษุต้องระมัดระวังในการมีปฏิสัมพันธ์ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตอบพระอานนท์ถึงวิธีวางตัวต่อสตรี (พระไตรปิฎก เล่ม 10 ข้อ 203 หน้า 151) และยังเป็นสตรีที่ไม่มีพันธะ ไม่มีสามีดูแล พระภิกษุจะต้องยังระมัดระวังตัว

3. ขยันช่วยเหลือทำกิจต่างๆ ของคณะสงฆ์และเหล่าพระภิกษุ การหมั่นช่วยเหลือทำกิจต่างๆ ของคณะสงฆ์และเหล่าพระภิกษุ จัดเป็นหลักธรรมข้อที่ 5 ในนาถกรณธรรมของภิกษุ⁸ คือ ธรรมที่ทำตนให้มีที่พึ่ง 10 ประการ ได้แก่ เป็นผู้ไม่เกียจคร้าน ขยันช่วยเหลือทำกิจต่าง ๆ ของเพื่อนพรหมจรรย์ ฉลาดรู้วิธีทำกิจนั้นให้

⁸ นาถกรณธรรม 10 ได้แก่ ศีล ความเป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนพุทธพจน์มีความรู้ความเข้าใจ ความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายมีความอดทน ความเอาใจใส่ช่วยเหลือกิจต่างๆ ของสหธรรมิกและหมู่คณะ ความเป็นยินดีพอใจหลักธรรม ขยันหมั่นเพียร ยินดีพอใจปัจจัย 4 ที่หาได้ด้วยความเพียรชอบ มีสติ และ มีปัญญา

สำเร็จได้ (พระไตรปิฎก เล่ม 24 ข้อ 17 หน้า 28-30) ให้คณะสงฆ์เห็นว่า ต้องการเป็นพระภิกษุจริงๆ และยินดีที่จะเป็นส่วนหนึ่งของคณะสงฆ์

4. สนใจเล่าเรียนพุทธพจน์ อรรถกถา และ ศึกษาปฏิบัติอิทธิศีล อธิจิต และ อธิปัญญา ได้แก่ การศึกษาปริยัติ และการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นกิจของสมณะในพระศาสนา โดยเฉพาะอย่างหลังนั้น พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำให้พระภิกษุพอใจสมทานศึกษา (พระไตรปิฎก เล่ม 20 ข้อ 82 หน้า 308-309)

5. การแสดงศรัทธาพระรัตนตรัยอย่างแน่วแน่ให้ปรากฏทางกายและวาจา โดยแสดงอาการให้คณะสงฆ์รับรู้และประเมินได้ว่า ได้ละวางทิฐิคำสอนของนักบวชนอกพุทธศาสนาที่ตนเคยบวชแล้ว และเป็นผู้มีสัมมาทิฐิระดับโลกียะ คือ ศรัทธาพระรัตนตรัย ไม่เชื่อคำสอนนอกศาสนา เชื่อการเวียนเกิดตาย และกฎแห่งกรรม เชื่อมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าสามารถทำให้พ้นทุกข์ได้จริง แม้จะยังไม่บรรลุธรรมก็ตาม สัมมาทิฐิจะทำให้เกิดความอดทน ศรัทธา พากเพียรพร้อมปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา วัตรข้อนี้จึงเป็นการคัดเลือกบุคคลผู้พร้อมจะเป็นพระภิกษุผู้ศึกษาปฏิบัติธรรมได้มั่นคง ไม่ลาสิกขากลับไปเป็นนักบวชนอกพุทธศาสนาอีก

2.2.3 การออกจากตติยปริวาส

การพ้นจากการประพฤติดิตติยปริวาสตามข้อมูลที่พบในพระไตรปิฎก สามารถแบ่งเป็น 2 กรณี กรณีแรกเป็นการประพฤติดิตติยปริวาสเป็นเวลา 4 เดือน จนเป็นที่พอใจของคณะสงฆ์ ส่วนกรณีที่สองเป็นการพ้นโดยไม่ต้องอยู่ประพฤติดิตติยปริวาส เพราะได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าแล้ว มีสัมมาทิฐิพร้อมอุปสมบท เห็นคุณพระรัตนตรัยจนเกิดศรัทธาที่แน่วแน่ แสดงความยินยอมอยู่ประพฤติดิตติยปริวาสนานกว่า 4 เดือน พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้อุปสมบทเป็นพระภิกษุได้ทันที ในพระไตรปิฎกมี 5 รูป โดยเป็นปริพาชก 4 รูป ได้แก่ วัจฉโคตรปริพาชก (พระไตรปิฎก เล่ม 13 ข้อ 193-200 หน้า 228-239), สุภทปริพาชก (พระไตรปิฎก เล่ม 10 ข้อ 215 หน้า 163-164), มาคัณฐิกปริพาชก (พระไตรปิฎก เล่ม 13 ข้อ 207-222 หน้า 245-259), สลยปริพาชก (พระไตรปิฎก เล่ม 25 ข้อ 515-536

หน้า 618-630) และอาชีวกร 1 รูป ได้แก่ อเจลกัสสอปอาชีวกรผู้เป็นนักบวชเปลือย (พระไตรปิฎก เล่ม 9 ข้อ 381-405 หน้า 161-174) โดยมีข้อความว่า “อนึ่ง ในเรื่องนี้เราคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย” แสดงให้เห็นว่าคนเหล่านี้ได้รับการยกเว้นตติยปริวาสและอุปสมบทเป็นพระภิกษุทันที (พระไตรปิฎก เล่ม 13 ข้อ 200 หน้า 239)

2.3 บทวิเคราะห์ตติยปริวาส

ตติยปริวาสเป็นกระบวนการให้การศึกษา ฝึกอบรมนักบวชนอกพุทธศาสนาผู้เข้ามาขอรับการอุปสมบทเพื่อเปิดโอกาสให้ปรับตัวให้อยู่กับคณะสงฆ์ และเป็นการคัดกรองบุคคลที่มีคุณสมบัติสามารถเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาในพุทธกาลได้ วัตรทั้ง 5 ข้อ สะท้อนถึงเจตนารมณ์ ดังนี้

2.3.1 การคัดเลือกบุคคลที่มีความเคารพพระรัตนตรัยและเป้าหมายในพระศาสนา

การบัญญัติสถานะสำหรับนักบวชนอกพุทธศาสนาบางกลุ่มให้เป็นสามเณรผู้ประพฤติวัตร 5 ข้อนั้น เพื่อเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์และพระอุปัชฌาย์อบรมสั่งสอนว่ากล่าวตักเตือนได้ในขณะที่ยังไม่เป็นภิกษุซึ่งสามารถทำได้ง่ายกว่า นอกจากนี้เปิดโอกาสให้ศึกษาประพฤติวัตรปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา จนสามารถเข้าใจ และเห็นผลการปฏิบัติตามหลักอริสัจ 4 อริจิตตะ และอริปัญญา ที่เป็นเหตุให้เกิดสัมมาทิฐิระดับโลกียะ จนมีศรัทธาในพระรัตนตรัยอย่างแน่วแน่ แม้ไม่ใช่ศรัทธาที่มั่นคงเกิดจากสัมมาทิฐิระดับโลกุตระ แต่ก็บ่งบอกว่า ผู้นั้นมีกำลังศรัทธาและปัญญาเพียงพอให้เกิดความอดทนต่อคำว่ากล่าวตักเตือน พากเพียรศึกษาปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา สามารถเป็นพระภิกษุผู้พร้อมรับคำสอนและการฝึกฝนจากพระอุปัชฌาย์อาจารย์ต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดในพุทธศาสนาได้

2.3.2 การจัดพิธีฆาตกรรมที่มีมาจากการยึดมั่นในศาสนาเดิม

พิธีที่แตกต่างกันทำให้อยู่ร่วมกับคณะสงฆ์และปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาได้ยาก ดังเช่นที่พระสุนักขัตตะที่ยังมีพิธีของนักบวชเปลือย จนทำให้เกิดการโต้เถียงทะเลาะกับพระพุทธเจ้า การจัดพิธีฆาตกรรมเดิมจึงเป็นส่วนที่สำคัญในการพิจารณาวิธีการคือ การให้อยู่ในฐานะของสามเณรศึกษาปริยัติและปฏิบัติตามหลักพระศาสนา แสดงความศรัทธาในพระรัตนตรัยจนคณะสงฆ์สามารถเชื่อมั่นได้ว่า ผู้ประพฤติดิตถิยปริวาสสามารถอุปสมบทเป็นพระภิกษุ อยู่ในพระศาสนาได้ตลอดไป ในขณะที่ผู้ที่ยังคงยึดมั่นในคำสอนเดิมของตนจะไม่สามารถผ่านการประพฤติวัตรได้นานถึง 4 เดือน

2.3.3 การปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของพระภิกษุในพุทธศาสนา

ผู้ที่เข้ามาอุปสมบทต้องมีการปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของพระภิกษุในพุทธศาสนา ยิ่งเป็นนักบวชนอกพุทธศาสนาที่มีพิธีและวัตรปฏิบัติที่ต่างหาก ยิ่งมีความเคยชินกับความประพฤติดั้งเดิมที่มีวิถีชีวิตที่แตกต่างทั้งด้านพิธี ศิล และข้อปฏิบัติ คนกลุ่มนี้จึงจำเป็นต้องใช้เวลานานกว่าในการปรับตัวให้คุ้นชินกับวิถีชีวิตของพระภิกษุในพุทธศาสนา ลดปัญหาการนำวัตรนอกพุทธศาสนามาปฏิบัติขณะเป็นพระภิกษุ เช่น การเปลือยกาย (พระไตรปิฎก เล่ม 7 ข้อ 261 หน้า 37-38) การทรมานตนอย่างเดิรยถีย์ เช่น มุควัตร การปฏิบัติอย่างเป็นใบ้ (พระไตรปิฎก เล่ม 4 ข้อ 209 หน้า 333-334) การนำภาชนะที่ไม่ใช่บาตร เช่น กระเบื้อง กะโหลกน้ำเต้า กะโหลกศิระฆมนุชย์ มาใช้ใส่อาหาร (พระไตรปิฎก เล่ม 7 ข้อ 255 หน้า 23-24)

3. กระบวนการก่อนรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี

การรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติมีขั้นตอนหลายอย่าง ซึ่งสามารถเปรียบเทียบกับดิตถิยปริวาส เพื่อให้บุคคลที่จะเข้ามาอุปสมบท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติได้เรียนรู้ฝึกฝนการใช้ชีวิตสมณะในพุทธศาสนาและคุ้นชินกับความ

เป็นไทย ธรรมเนียมการฝึกปฏิบัติก่อนอุปสมบทจึงเกี่ยวข้องกับประวัติของ พระภิกษุชาวต่างชาติซึ่งเป็นศิษย์ของหลวงปู่ชา โดยเฉพาะพระอาจารย์โรเบิร์ต สุ่มเธ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดป่านานาชาติรูปแรก และมีบทบาทเป็นอาจารย์สอน พระภิกษุชาวต่างชาติที่เข้ามาขอบรรพชาอุปสมบท

3.1 พระภิกษุชาวต่างชาติในวัดป่านานาชาติ

วัดป่านานาชาติมีเนื้อที่ประมาณ 300 ไร่เศษ อยู่ห่างจากถนนเลียงเมือง อ. วารินชำราบ ประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ทางทิศตะวันตกของถนนอุบลศรีสะเกษ ปัจจุบัน (มีนาคม 2565) มีพระในสังกัด 45 รูป, พระอาคันตุกะ⁹ 0 รูป, สามเณร 2 รูป, ผ้าขาว 2 คน, อุบาสก ผู้ช่วยงานวัด 5 คน, อุบาสิกาซึ่งเรียกว่าแม่ออก¹⁰ 1 คน สิ่งก่อสร้างภายในวัดประกอบด้วย อุโบสถ, วิหารสำหรับประชุมสงฆ์, ศาลาอเนกประสงค์ ซึ่งใช้สำหรับทำวัตรและฉัน, กุฏิสำหรับพระภิกษุ สามเณร และผ้าขาว, โรงครัว ชั้นล่างสำหรับประกอบอาหารและเป็นที่พักของแม่ออก ชั้นบน เป็นที่พักของอุบาสก และโรงย้อมผ้า วัดตั้งอยู่ในพื้นที่ป่า มีสัตว์ป่าขนาดเล็ก มีซาก วัดเก่าโบราณที่เรียกกันว่า วัดบ้านหนองปลาแซง ซึ่งชาวบ้านใช้เป็นป่าช้าสาธารณะ ราวปี พ.ศ. 2498 หลวงปู่ชา สุภทฺโท มาปลื้มวิเวก เห็นซากวัดเก่าโบราณจึงปรารถนาที่จะซ่อมแซม ปี พ.ศ. 2518 หลวงปู่ชาได้แนะนำคณะพระภิกษุชาวต่างชาติของท่านให้มาพำนัก ชาวบ้านเห็นวัตรปฏิบัติของพระภิกษุชาวต่างชาติจึงขออาราธนาให้อยู่จำพรรษา จัดสร้างเสนาสนะให้พอพักอาศัยได้ชั่วคราว หลวงปู่ชา ตั้งชื่อสำนักสาขาใหม่นี้ว่า วัดป่าอเมริกาวาส เพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาว

⁹ ในที่นี้ คือ พระภิกษุผู้มาจากที่อื่น, ผู้จรมหา ยังไม่ได้ผ่านการยอมรับจากคณะสงฆ์ ในวัดป่านานาชาติให้เป็นพระภิกษุในสังกัดวัดป่านานาชาติ

¹⁰ เป็นคำเรียกยกย่องแม่ผู้ให้กำเนิด แต่ในภาษาอีสาน เป็นคำเรียกอย่างสั้นๆ จากคำว่า แม่ออกคำจวนวัด ที่หมายถึง ผู้หญิงที่เป็นอุบาสิกาคอยอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสามเณร ดุจลูก เป็นโยมอุปัฏฐาก มาวัดเป็นประจำ อยู่วัดปฏิบัติธรรมบ่อย ๆ

อเมริกัน และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น วัดปานานาชาติ มีชื่อภาษาอังกฤษว่า WAT PAH NANACHAT, BUNG WAI FOREST MONASTERY (คณะศิษยานุศิษย์, 2548, หน้า 365)

พระอาจารย์สุเมธมิตถาทสำคัญในการริเริ่มให้ชาวต่างชาติที่ขออุปสมบทได้เข้าสู่กระบวนการฝึกปฏิบัติ ด้วยความรู้ด้านวัฒนธรรมจีนและเอเชียใต้ที่ท่านได้ศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย และประสบการณ์จากการศึกษาปฏิบัติและพำนักอาศัยในหลายสำนัก เมื่อท่านได้พบหลวงปู่ชาและขอเป็นศิษย์ หลวงปู่ชารับท่านแต่มีเงื่อนไขว่า

ผมจะไม่บารุงท่าน อยู่บ้านท่านเคยกินขนมนมเนยสมบูรณ์ มาอยู่
ในป่า ผมจะไม่บารุงท่านขนาดนั้น ทำไม เพราะผมออกจากบ้าน
มาแล้ว จีวร บิณฑบาต เสนาสนะนั้นอาศัยคนอื่นเขาทั้งนั้น เขาให้
อย่างไร ก็ให้เป็นไปตามเรื่อง ตัวผมเองยังไม่ได้ตามปรารถนาเลย
อย่างนั้นผมจึงไม่บารุงท่าน จะมาอยู่ด้วยก็ได้ ลำบากสักหน่อย
แต่ผมจะไม่บารุงท่าน ทำไม กลัวท่านจะโง่ เข้ามาในไทยนี้ทำไม
ก็ท่านมาศึกษาพุทธศาสนา มาศึกษาวัฒนธรรมของไทย อยู่เมือง
ไทย เขาอยู่อย่างไร เขากินอย่างไร เขาทำอะไร ท่านก็ควรจะต้อง
รู้จัก ถ้าผมไปบารุงบำเรอท่านทุกอย่าง ท่านก็จะโง่เท่านั้นแหละ
จะฉันท่ขนมปังอยู่เรื่อย ท่านจะมีดีอะไรไหม บ้านเมืองไทย
เขาปฏิบัติตัวอย่างไร ไม่รู้เรื่อง เป็นเหตุให้ท่านโง่อย่างนี้

(คณะศิษย์ผู้จัดทำ, 2557, หน้า 75)

ข้อความข้างต้นสะท้อนวิสัยทัศน์ของหลวงปู่ชา สุภทฺโท ว่าพระภิกษุไม่ว่าจะเป็นชาวไทยหรือชาวต่างชาติที่จะขอบวชในวัดของท่านจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของพระภิกษุสายวัดป่าให้ได้ โดยเตือนให้คิดถึงความตั้งใจ เพราะการได้รับการดูแลเป็นพิเศษทำให้พระชาวต่างชาติไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ หรือปรับตัวตาม แต่เป็นการยึดตามความเคยชินเดิม สนองความอยากของตนเอง และไม่อาจ

พัฒนาปัญญาให้เกิดขึ้นตามเป้าหมายได้

พระอาจารย์สุเมโธได้ฟังหลวงปู่ชาแล้วรู้สึกเลื่อมใสศรัทธาว่า “ถ้าเราอยู่กับพระอาจารย์ท่านนี้คงจะดี ท่านจะสอนให้เรารู้จักตนเอง และช่วยเหลือตัวเองได้” (คณะศิษย์ผู้จัดทำ, 2557, หน้า 75) ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงมีความตั้งใจที่จะฝึกปฏิบัติที่วัดหนองป่าพงเนื่องจากพระนวกะทุกรูปในขณะนั้นต้องปฏิบัติตามวัตรโดยไม่ยกเว้นว่าเป็นพระชาวต่างชาติอย่างวัดอื่น ๆ การปฏิบัติของท่านเป็นเครื่องยืนยันว่าชาวต่างชาติสามารถสามารถบวชในพุทธศาสนา และสามารถเข้าใจธรรมได้ลึกซึ้งเช่นเดียวกับชาวไทย (คณินันต์ย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, 2545, 54)

ต่อมาพระภิกษุชาวต่างชาติในวัดหนองป่าพงมีจำนวนมากขึ้นจากปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ได้แก่ มีชาวอเมริกันซึ่งเป็นอดีตทหารในสงครามเวียดนามเดินทางเข้าที่จังหวัดอุบลราชธานี และอุดรธานีซึ่งเป็นฐานทัพ นอกจากนั้นการเดินทางจากต่างประเทศมายังไทยมีความสะดวกมากขึ้น มีชาวตะวันตกที่สนใจเข้ามาอุปสมบท จึงมีการขยายขยายสถานที่สำหรับพระภิกษุชาวต่างชาติในพื้นที่ใกล้เคียง

พระธรรมพัชรญาณมุนี (ฉอน ชยสาโร) ได้เล่าถึงมูลเหตุการตั้งวัดป่านานาชาติว่า หลวงปู่ชาได้วางแผนเผยแผ่พุทธศาสนาไปแถบประเทศตะวันตก จำเป็นต้องมีวัดสำหรับชาวต่างชาติโดยเฉพาะ เพื่อฝึกฝนให้พระสงฆ์ชาวต่างชาติมีความรู้และประสบการณ์ สามารถเป็นผู้นำปกครองสงฆ์ในวัดต่างประเทศได้ (คณินันต์ย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, 2545, หน้า 53) วัดป่านานาชาติมีการดูแลจัดการเป็นพิเศษแยกจากวัดหนองป่าพง มีพระอุปัชฌาย์ที่เป็นพระภิกษุชาวต่างชาติ (พระครูอุบลภาวนาวิเทศ (เฮ็นนิง เกวลี), การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 มีนาคม 2565) การอบรมสั่งสอนเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด การสร้างวัดใหม่สำหรับชาวต่างชาติโดยเฉพาะช่วยลดปัญหาความตื่นตระหนกทางวัฒนธรรม (Culture shock) อันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมซึ่งชาวต่างชาติ

ไม่คุ้นชิน ช่วยให้ชาวต่างชาติเรียนรู้และปรับตัว นอกจากนั้น ยังเป็นการแยกพระภิกษุไทยออกจากพระภิกษุชาวต่างชาติ เพราะกิริยามารยาทและนิสัยใจคอของพระชาวต่างชาติอาจขัดความรู้สึกของพระไทย (คณินันท์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, 2545, หน้า 53) หลวงปู่ชาสนับสนุนกิจการของวัดป่านานาชาติมาตลอด ดังที่ท่านได้ปรารภว่า “วัดป่านานาชาติต้องติดกันกับวัดหนองป่าพง เป็นวัดสำคัญที่ต้องให้เวลา และความสนใจเป็นพิเศษ” (คณะศิษยานุศิษย์, 2548, หน้า 365)

พระอาจารย์สุเมโธได้รับความสนับสนุนและถูกผลักดันให้ใช้ความรู้ความสามารถในการเผยแผ่ธรรมและพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง ในพรรษาที่ 4 ท่านทำหน้าที่เป็นล่ามช่วยแปลให้ชาวต่างชาติที่เดินทางมาหลวงปู่ชา ได้รับเชิญจากหลวงปู่ชาให้ขึ้นเทศน์อย่างกระตือรือร้นทั้งที่ยังพูดภาษาไทยไม่คล่อง ในพรรษาที่ 5-8 ท่านได้จำพรรษาตามสำนักสาขา ช่วยพัฒนาวัดถ้ำแสงเพชรจนกลายเป็นวัดสาขาหนองป่าพง แต่เมื่อออกพรรษา ท่านได้กลับมาช่วยงานเป็นพระที่เลี้ยงดูแลพระชาวต่างชาติ ในพรรษาที่ 9 ท่านจำพรรษาที่วัดหนองป่าพงช่วยอบรมสั่งสอนชาวต่างชาติทั้งที่เป็นพระภิกษุ สามเณร ผ้าขาว และอุบาสก (คณะศิษย์ผู้จัดทำ, 2557, หน้า 153) ในช่วงเวลาดังกล่าว พระอาจารย์สุเมโธยอมรับว่าท่านต้องอดทนและต้องปรับตัวมาก ดังนั้น ท่านจึงรับทราบปัญหาต่าง ๆ ของชาวต่างชาติที่ขออุปสมบทและมองเห็นวิธีการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

3.2 การประเพณีวัตรปฏิบัติ ความเป็นอยู่ และการปรับตัวในวัดป่านานาชาติ

กระบวนการรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติมีรูปแบบเดียวกับวัดหนองป่าพง มีเป้าหมายสำคัญคือเพื่อคัดกรองบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นพระภิกษุ ซึ่งอยู่ร่วมกับคณะสงฆ์ประเพณีปฏิบัติธรรมในสายวัดป่าเถรวาทได้ รูปแบบที่เด่นชัด คือ มีขั้นตอนก่อนอุปสมบทที่ใช้เวลานานกว่าที่วัดอื่นๆ (พระครูวินัยธรไพฑูรย์ สีสั้วโร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 มีนาคม 2565) ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการรับเข้าอุปสมบทในวัดหนองป่าพงกับวัดป่านานาชาติ

ขั้นตอนการอุปสมบท	วัดหนองป่าพง	วัดป่านานาชาติ
อุบาสก ยังไม่โกนผม ให้อยู่วัดดูความประพฤติก่อน, โกนผม รับศีล 8 ประพฤติวัตร และข้อกติกาสงฆ์ในวัด รับใช้พระภิกษุสามเณร เรียนการตัดเย็บอังสะ และสบง	3 วัน 7-15 วัน	3 วัน 1-2 เดือน
ผ้าขาว รับศีล 8 พร้อมอธิบายตามพิธี นุ่งสบง และอังสะสีขาว, ประพฤติข้อวัตรตามกติกาสงฆ์ เรียนตัดเย็บจีวร ย้อมผ้า และบ่มบาตร	3 เดือน	4-6 เดือน
สามเณร รักษาศีล 10 ประพฤติวัตรตามกติกาสงฆ์ในวัด คอยรับใช้พระภิกษุ เรียนตัดเย็บสังฆาฏิ ศึกษาวินัย	3-12 เดือน	อย่างน้อย 12 เดือน

ตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าขั้นตอนก่อนอุปสมบทในวัดป่านานาชาติใช้เวลานานกว่ามาก คือ การเป็นอุบาสก ผ้าขาว และสามเณรใช้เวลาอย่างน้อย 17-20 เดือน การอุปสมบทในวัดหนองป่าพงใช้เวลา 7-16 เดือน ขณะที่วัดทั่วไปใช้เวลา 7 วัน ทั้งนี้ตามที่หลวงปู่ชา่มักกล่าวไว้ว่า “บวชเร็ว สึกง่าย บวชช้า สึกยาก” ชาวต่างชาติจำเป็นต้องใช้เวลาปรับตัวนานกว่าชาวไทย เพื่อคุ้นชินกับระบบอาวุโส (พระครูอุบลาวานวิเทศ (เห็นนิง เกวลี), การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 มีนาคม 2565)

ในแต่ละวันพระภิกษุ สามเณร และผ้าขาว มีกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเป็นวัตรปฏิบัติของวัดหนองป่าพง ดังนี้

03.00 สัญญาณระฆังเช้า เพื่อนั่งสมาธิ ทำวัตรเช้า ณ ศาลาโรงฉัน

05.00 ทำความสะอาดศาลาโรงฉัน จัดเตรียมสถานที่สำหรับฉัน, ผ้าขาว แม่ออกและคณะอุบาสกเป็นผู้ช่วย

06.00 พระภิกษุสามเณรออกบิณฑบาต โดยมีผ้าขาวและอุบาสกติดตามอุปฐาก กลับถึงวัดประมาณ 7.00-7.30 น. ในขณะที่แม่ออกจัดเตรียมอาหารในโรงครัว

07.50 พระภิกษุ สามเณรออกไปรับประเคนภัตตาหารจากคณะอุบาสก

08.00 พระภิกษุสามเณร ผ้าขาว อุบาสก ออกไปรับภัตตาหารจากญาติโยมที่มาทำบุญที่วัด เจ้าอาวาสแสดงธรรมหรือให้โอวาทประมาณ 10-15 นาที ญาติโยมกราบลาพระเพื่อไปรับอาหารที่เหลือที่โรงครัว จากนั้นเจ้าอาวาสให้สัญญาณเสียงเพื่อพิจารณาอาหาร ฉันทภัตตาหาร และเลิกล้างภัตตาหารพร้อมกัน เมื่อฉันทเสร็จประมาณ 9.00 น. คณะพระนวกะ สามเณรและผ้าขาวช่วยกันล้างบาตร จัดเก็บบริขาร

10.00 พระภิกษุ สามเณร ผ้าขาว อุบาสกและแม่ออกเข้าประชุมรับฟังโอวาทและกิจประจำวันจากเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์อย่างพร้อมเพรียงกัน

หลังประชุม แต่ละท่านอาจทำกิจตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือศึกษาเล่าเรียน ผู้ไม่มีหน้าที่เป็นช่วงเวลานั่งสมาธิ เติบงกรรมส่วนตัว

15.15 ทำความสะอาดดูแลเสนาสนะตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

16.30 ดื่มน้ำปานะ

18.15 ทำวัตรเย็น ได้แก่สวดมนต์ นั่งสมาธิ เติบงกรรมที่บริเวณศาลาโรงฉัน

20.00 พักผ่อนตามอัธยาศัย หรือจำวัด

วัตรปฏิบัติข้างต้นยึดตามธุดงค์วัตร 13¹¹ และวัตร 14¹² อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะบิณฑบาตเป็นวัตร บิณฑบาตตามลำดับบ้าน นั่งฉันบนอาสนะเดียวฉันเฉพาะในบาตร เมื่อเริ่มฉันแล้วไม่รับอาหารเพิ่ม ประพฤติอยู่โคนไม้เป็นวัตร ถือน้ำสัณชิกในวันพระ ไม่นอนตลอดคืนอยู่ด้วยอิริยาบถ 3 คือ ยืน เดิน และนั่งเท่านั้น ไม่จับเงินทอง เมื่อมีลาภสักการะเกิดขึ้นให้ถือเป็นของส่วนรวม เน้นความสามัคคีพร้อมเพรียงกันในหมู่คณะตามหลักอปริหานิยธรรม 7 วัตรปฏิบัติเหล่านี้มุ่งเน้นความสะอาดเรียบร้อย และสำรวมระวัง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีสติสมาธิธัมมานะ ไม่ถือตัวตน ในขณะเดียวกันก็เน้นเรื่องอาจริยวัตรและอุปัชฌายวัตร พระนวกะต้องถือนิสสัยภายใต้การควบคุมของพระอุปัชฌาย์อาจารย์ เมื่อขอนิสสัยแล้ว มีหน้าที่ต้องดูแลพระอุปัชฌาย์อาจารย์เพื่อสร้างความผูกพันฉันบุตรกับบิดา รับการอบรมสั่งสอน ผลัดเปลี่ยนเวรกันทุกวันอุโบสถ นอกจากนี้ยังต้องอุปัฏฐากพระสงฆ์ที่มีอายุตั้งแต่ 5 พรรษาขึ้นไปอีกด้วย โดยถือว่าเป็นผู้มีอายุสูงกว่า (คณินิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, 2545, 65-66)

วัดปานานาชาตมีข้อวัตรบางอย่างที่แตกต่างจากวัดหนองป่าพง กล่าวคือ ในวันโกนจะไม่มีการทำวัตรเย็น แต่จะมีการประชุมสงฆ์ที่กุฏิของเจ้าอาวาส โดย

-
- ¹¹ ธุดงค์วัตร 13 คือ องค์คุณเครื่องกำจัดกิเลส เป็นข้อปฏิบัติประเภทวัตรเสริมที่สมทานประพฤติเพื่อกำจัดกิเลส ให้มีความมกน้อย มี 13 วัตร คือ ใช้แต่ผ้าบังสุกุล, ใช้ผ้าเพียง 3 ผืน, เทียวบิณฑบาตเป็นประจำ, บิณฑบาตตามลำดับบ้าน, ฉันมือเดียว, ฉันเฉพาะอาหารในบาตร, ลงมือฉันแล้วไม่รับเพิ่ม, อยู่ป่าเป็นประจำ, อยู่โคนไม้ประจำ, อยู่ป่าช้าเป็นประจำ, อยู่ในเสนาสนะตามที่จัดให้, และปฏิบัติโดยงดเว้นอิริยาบถนอน
- ¹² วัตร 14 คือ หน้าที่ตามธรรมเนียมที่ภิกษุพึงประพฤติตามอย่างเคร่งครัด มี 14 อย่าง คือ วัตรที่ผู้จรมาคต้องปฏิบัติ, วัตรที่เจ้าถิ่นต้องปฏิบัติ, วัตรที่ผู้จะออกเดินทางต้องปฏิบัติ, วัตรในการอนุโมทนา, วัตรปฏิบัติในโรงฉัน, วัตรที่พึงปฏิบัติในการบิณฑบาต, วัตรในการอยู่ป่า, วัตรปฏิบัติดูแลเสนาสนะ, วัตรปฏิบัติในเรือนไฟ, วัตรปฏิบัติในห้องส้วม, วัตรอุปัฏฐากพระอุปัชฌาย์, วัตรดูแลพระภิกษุผู้เป็นสัทธีวาริก, วัตรอุปัฏฐากพระอาจารย์, และวัตรดูแลพระภิกษุผู้เป็นศิษย์

สมาชิกทุกท่านภายในวัดซึ่งรวมถึงอุบาสกและแม่ออกจะนั่งประชุมกันเป็นวงกลมเพื่อปรึกษากิจต่างๆ อย่างเป็นทางการโดยให้ทุกรูปได้แสดงความคิดเห็นได้โดยอิสระซึ่งอาจเป็นคำขอบคุณหรือข้อสงสัยที่ตนขัดข้องใจ ผู้พูดจะเป็นผู้เลือกบุคคลต่อไปที่จะพูดต่อ เปิดโอกาสให้ตรวจสอบข้อบกพร่องทั้งจากตนเองและจากผู้อื่น จึงเป็นการฝึกให้ยอมรับคำตักเตือนที่มีประโยชน์แม้จะมาจากผู้มีลำดับอาวุโสน้อยกว่า เป็นการลดมานะถือตัวได้อีกด้วย เพราะโดยอุปนิสัยของชาวต่างชาติเป็นคนรักอิสระ ชอบวิพากษ์วิจารณ์ ไม่เก็บความรู้สึก บรรยาการศาสนนาทำให้รู้สึกว่าทุกคนในวัดเป็นครอบครัวเดียวกัน ร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพราะการแก้ปัญหาไม่ได้อยู่ที่เจ้าอาวาส แต่อยู่ที่คณะสงฆ์ (คณิงนิตย จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, 2545, 66)

การประชุมเช่นนี้สอดคล้องกับหลักการปวารณาช่วงออกพรรษาที่พระภิกษุซึ่งจำพรรษาในวัดสามารถกล่าวตักเตือนซึ่งกันและกันได้ทั้งที่ได้เห็นได้ยิน หรือได้รับทราบเรื่องมาโดยไม่ยึดหลักอาวุโส เพื่อคลายความสงสัยเกี่ยวกับความผิดทางวินัย คณะสงฆ์จะร่วมกันพิจารณา เมื่อผิดก็ปรับโทษตามธรรมวินัย เมื่อไม่ผิดก็เป็นการคลายความสงสัย และขอขมาต่อกัน เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีศีลและทิวติที่เสมอกันต่อไป ในการปวารณานั้นคณะสงฆ์เป็นผู้รับฟังและร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยยึดธรรมวินัย มีข้อสังเกตว่า การปวารณาเกิดขึ้นเพียงปีละ 1 ครั้ง ในวันออกพรรษา แต่ในวันอื่นๆ การประชุมสงฆ์ยังต้องยึดหลักอาวุโส การประชุมสงฆ์ที่เกิดขึ้นที่วัดป่านานาชาติทุกเย็นวันโกนจึงเป็นการนำหลักปวารณาใช้ในการประชุมให้บ่อยกว่าประเพณีสงฆ์เพื่อให้ชาวต่างชาติได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

นอกจากนี้ยังมีวัตรอีก 19 ข้อ เพื่อใช้ควบคุมคณะสงฆ์ในวัดป่านานาชาติตาม Ajahn Chah Sangha Regulation (Wat Pah Nanachat version) ฉบับล่าสุด ดังนี้

1. พระภิกษุสามเณรเอ่ยปากขอได้จากญาติทางสายโลหิต หรือ ผู้ที่ปวารณาให้ออกปากขอสั่งของได้

2. พระภิกษุห้ามบอกเลขให้โชค ทำนํ้ามนต์ ทำยาแจกจ่าย ทำนายดวงโชคกลาง ทำวัตรมงคล รวมทั้งห้ามศึกษาวิชาดังกล่าว
3. พระภิกษุผู้มีพรรษาน้อยกว่า 5 พรรษา จะเดินทางไปข้างนอกวัดได้ เมื่อมีพระภิกษุที่มีพรรษามากกว่า 5 พรรษาร่วมเดินทางไปด้วย ยกเว้นกรณีฉุกเฉิน หรือ ได้รับอนุญาตจากพระอาจารย์
4. เมื่อคิดจะทำอะไรที่เป็นโครงการส่วนตัว ควรขอคำปรึกษาสงฆ์หรือพระเถระก่อน
5. พระภิกษุควรพอใจกุฎิที่คณะสงฆ์จัดให้ ดูแลรักษาทำความสะอาดกุฎิที่พักของตน กวาดเส้นทางเดินที่นำไปสู่กุฎิของตน
6. เมื่อมีกิจของสงฆ์เกิดขึ้น พระภิกษุทุกรูปพึงช่วยกันทำกิจนั้น เริ่มทำพร้อมกัน เลิกพร้อมกัน ไม่ควรหลีกเลี่ยง แก้วตัว ประพฤติหลอกลวงไม่การทำกิจนั้น หรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จนเป็นภาระของผู้อื่น
7. พระภิกษุเมื่อฉันภัตตาหารบิณฑบาต เก็บบาตร ล้างบาตรและภาชนะ จัดเก็บภาชนะ กวาดบริเวณในวัด ตักน้ำ อาบน้ำ นุ่งห่มไตรจีวร พังธรรมเทศนา ควรทำด้วยความตั้งใจอย่างมีสติ ห้ามพูดคุยกันระหว่างทำกิจนั้น
8. หลังจากฉันภัตตาหารบิณฑบาตเสร็จแล้ว ควรทำความสะอาดศาลาฉัน จัดเก็บสิ่งของร่วมกัน และนำบาตรและบริวารกลับกุฎิอย่างสงบ
9. พระภิกษุพึงมีสติ สัมปชัญญะ ทำความเพียร มกน้อย สันโดษ กินน้อย นอนน้อย พุดน้อย
10. พระภิกษุควรดูแลรักษาภิกษุสามเณรอพาารด้วยความเมตตา
11. พระภิกษุไม่ควรรับเงินที่ใช่แลกเปลี่ยนสินค้าได้ ทองคำและเงิน หรือให้ผู้อื่นเก็บไว้แทน
12. พระภิกษุไม่ควรซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า

13. เมื่อมีการถวายลาภหรือสิ่งของแก่คณะสงฆ์ ทรัพย์สินเหล่านั้นจัดเก็บเป็นทรัพย์สินกลางของคณะสงฆ์ เมื่อพระภิกษุต้องการสิ่งของที่จำเป็นที่เป็นทรัพย์สินกลางของสงฆ์ ต้องขอจากพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของที่ดูแลโรงเก็บทรัพย์สินกลางที่คณะสงฆ์แต่งตั้ง และพึงพอใจสิ่งที่ได้รับ

14. ไม่ควรคลุกคลีกันเป็นกลุ่มโดยไม่จำเป็นตลอดเวลา ทั้งในบริเวณที่ใช้ร่วมกันของคณะสงฆ์และพื้นที่สาธารณะในวัด หรือ ในกุฏิ

15. พระภิกษุไม่ควรเก็บกาแฟ ชา น้ำตาลในกุฏิ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาส

16. ห้ามสูบบุหรี่ หรือ เสพยาเสพติดโดยเด็ดขาด

17. การส่งจดหมาย พัสดุ หรือ โทรศัพท์ ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุผู้เป็นพระเถระ

18. พระภิกษุสามเณรผู้เป็นอาคันตุกะมาพักที่วัดป่านานาชาติ สามารถอยู่ได้ไม่เกิน 3 คืน เว้นแต่มีเหตุจำเป็น

19. พระภิกษุสามเณรผู้เป็นอาคันตุกะต้องมีหนังสือรับรองจากพระอุปัชฌาย์ หรือพระอาจารย์ และแสดงหนังสือสุทธิหรือบัตรประชาชนต่อเจ้าอาวาสเมื่อมาถึง

ที่มาของกติกาสงฆ์ข้างต้น ประกอบด้วยสิกขาบทและข้อวัตรของพระภิกษุ อปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นธรรมให้เกิดความสามัคคี ไม่ทำให้เกิดความเสื่อม การเจริญสติปัฏฐาน ระเบียบการพักอาศัยที่วัด และกฎของมหาเถรสมาคม

สามเณร ผ่าขาว และอุบาสก แม้ยังไม่เป็นพระภิกษุ ก็ต้องปฏิบัติตามกติกาสงฆ์นี้ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า เป็นกติกาสงฆ์ที่มุ่งหมายให้ชาวต่างชาติได้ปรับตัวอยู่ตามวิถีชีวิตของพระภิกษุด้วย เมื่อพิจารณาประเภทแล้ว กติกาสงฆ์เป็นสิกขาบทถึง 7 ข้อ เป็นวัตร 8 ข้อ รวมเป็น 15 ข้อ จาก 19 ข้อ คิดเป็น 78.9 % แสดงให้เห็นว่า เน้นศีลและวัตรเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องห้ามจับต้องเงินทองและการซื้อขาย

แลกเปลี่ยน ส่วนที่เป็นข้อประพจน์ปฏิบัติอย่างเดียวนั้นมี 3 ข้อ แต่มีแฝงในข้ออื่น ๆ อีก 5 ข้อ ส่วนใหญ่นำให้เจริญสติปัฏฐาน¹³ ประพจน์ตามหลักกถาวัตถุ 10¹⁴ ที่สอดคล้องกับคำสอนของหลวงปู่ชาที่เน้นการมีสติ ทำความเพียร มกน้อย สันโดษ กินน้อย นอนน้อย พุดน้อย และความสามัคคีของหมู่คณะ

แม้ไม่มีข้อวัตรห้ามการเที่ยวคบหาสตรีในกติกาสงฆ์ของวัดป่าขนานาชาติ แต่จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่า เป็นข้อที่อุบาสก ผีขาว สามเณร และพระภิกษุ ห้ามทำเด็ดขาด ถ้าพบว่ามีการทำผิด ก็จะให้ออกจากวัด

3.3 บทวิเคราะห์การรับเข้าอุปสมบทในวัดป่าขนานาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี

การศึกษาข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่า กระบวนการก่อนรับเข้าอุปสมบทในวัดป่าขนานาชาติมีเจตนารมณ์ที่คัดเลือกบุคคลที่มีความตั้งใจจริง มีศรัทธาในพุทธศาสนา สามารถเป็นพระภิกษุที่อยู่ร่วม ศึกษาปฏิบัติธรรมกับคณะสงฆ์ในวัดป่าขนานาชาติได้ ผู้วิจัยได้จำแนกการวิเคราะห์เป็นประเด็นต่อไปนี้

3.3.1 การคัดเลือกบุคคลที่มีความตั้งใจจริง

วิถีชีวิตในวัดป่าขนานาชาติต้องอยู่ภายใต้ข้อวัตรและกติกาสงฆ์อย่างเคร่งครัด ต้องละทิ้งเงินทอง ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเกินกว่าอัฐบริวาร สิ่งของจำเป็นอื่น ๆ จัดเป็นของสงฆ์ก็ต้องได้รับอนุญาตจากสงฆ์หรือภิกษุที่ได้รับสมมติ ดังนั้น ผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ได้จะต้องเห็นโทษของชีวิตคฤหัสถ์ เห็นประโยชน์ของการบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุที่เป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ปฏิบัติธรรม มีศรัทธาใน

¹³ สติปัฏฐาน คือ ธรรมเป็นที่ตั้งสติกำหนดพิจารณาอารมณ์ทั้งหลายให้รู้ทันตามจริง มี 4 อย่างได้แก่ มีสติรู้กาย, มีสติรู้เวทนา, มีสติรู้จิต และมีสติรู้ธรรม

¹⁴ กถาวัตถุ 10 คือ การปฏิบัติ และพูดคุยเรื่องสิ่งเสริมการประพฤติปฏิบัติในหมู่ภิกษุ มี 10 อย่าง ได้แก่ เรื่องให้มีความปรารถนาน้อย, ชักนำให้สันโดษ, ให้สงบสัจกาย วาจา และใจ, ให้ไม่เกตุกลี, ให้ทำความเพียรชอบ, ให้ประพฤติรักษาศีล, ให้จัดตั้งมั่น, ให้เกิดปัญญา ให้พ้นกิเลสและทุกข์ และให้เกิดความรู้เห็นความหลุดพ้น

พระรัตนตรัยอย่างแน่แน่ว อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ แม้ท่านเหล่านั้นจะตระหนักรู้ ก็อาจเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายได้ในบางครั้ง แต่ด้วยความตั้งใจจริงและรู้ว่าความเบื่อหน่ายนั้นเป็นผลจากกิเลสในใจของตนเองที่ผันแปรตลอดเวลา จึงทำให้สามารถอดทนอดกลั้นและผ่านช่วงเวลาที่เบื่อหน่ายนั้นได้ ขั้นตอนก่อนอุปสมบทที่ยาวนานเป็นการพิสูจน์ความตั้งใจของชาวต่างชาติที่ขออุปสมบทได้เป็นอย่างดี

3.3.2 การจัดพิธีภูมามะและคุ้นเคยกับธรรมเนียมของสหวิริยาริก/อันเตวาลิก

ช่วงที่เป็นอุบาสกและผ้าขาวเป็นโอกาสสำคัญที่ผู้ขออุปสมบทได้ปรับพิธีภูมามะ ซึ่งเป็นความคิดความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างจากพุทธศาสนาเถรวาท ตลอดจนความถือตัวต่าง ๆ การอยู่ในวัดปานานาชาติทำให้ผู้ขออุปสมบทได้ศึกษาคำสอนในพุทธศาสนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะคำสั่งสอนของหลวงปู่ชา ผู้ขออุปสมบทจำเป็นต้องมีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ต้องมีศรัทธาในพระรัตนตรัย ไม่เชื่อในเรื่องพระเจ้า เชื่อมั่นในอริยสัจ 4 และมรรคผลนิพพาน จึงจะได้รับการบรรพชาเป็นสามเณร จากการสัมภาษณ์พบว่า เคยมีบาทหลวงที่มีชื่อเสียงมาขออุปสมบทกับ หลวงปู่ชา ได้อยู่เป็นผ้าขาว แต่ยังเชื่อว่า พระเจ้ามีจริง และไม่เชื่อในอริยสัจ 4 และมรรคมืองค์ 8 จึงไม่ได้รับการบรรพชาเป็นสามเณร (พระครูอุบลภาวนาวิเทศ (เฮ็นนิง เกลลี), การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 มีนาคม 2565)

นอกจากนั้น ผู้ขออุปสมบทยังต้องประพฤติตามกติกาสงฆ์และข้อวัตรในวัดปานานาชาติโดยเฉพาะอุปัชฌาย์วัตร อาจารย์วัตรที่ต้องคอยอุปฐากพระภิกษุผู้มีพรรษามากกว่า ซึ่งเป็นการฝึกฝนให้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ยินดีรับใช้ช่วยเหลือคนอื่น สำหรับสามเณรจะเพิ่มการสอนวินัยในระหว่างพรรษา สามเณรที่จะได้รับการอุปสมบท ต้องผ่านการศึกษาวินัย รวมทั้งมีทัศนคติที่พร้อมรับวิถีชีวิตพระป่าที่เคร่งครัด

การประพฤติวัตรในวัดปานานาชาติจำเป็นต้องสม่ำเสมอ ห้ามขาด ถ้าขาดจะได้รับการตักเตือนให้ปรับปรุงตัวก่อน ถ้ายังฝ่าฝืน ไม่ปรับปรุงตัว ก็จะให้ออกจาก

วัด ทั้งหมดนี้เป็นการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติ สามารถพัฒนาตนเองและปรับตัวอยู่ร่วมกับคณะสงฆ์ภายใต้ข้อวัตรและกติกาสงฆ์ซึ่งต้องใช้เวลาในการพิจารณา

3.3.3 การปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของพระภิกษุในพุทธศาสนา

ชาวต่างชาติส่วนใหญ่มาจากประเทศที่มีภูมิอากาศอบอุ่น มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เมื่อมาอยู่วัดปานานาชาติ วิถีชีวิตของพระภิกษุสายวัดป่าที่อยู่กับธรรมชาติ ต้องเผชิญกับสภาพอากาศเขตร้อน และสัตว์เลื้อยคลานในป่า เช่น ตะขาบ แมงป่อง และงู จึงทำให้ชาวต่างชาติรู้สึกว่ามีปัญหามากในการปรับตัว ทั้งยังต้องเรียนรู้และประพฤติดังข้อวัตร ซึ่งมีรายละเอียดมาก อย่างไรก็ตาม ถ้าได้รับการอธิบายเหตุผลของการประพฤติดังข้อวัตรและกติกาสงฆ์ ชาวต่างชาติยอมรับและปฏิบัติตามได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตมาจากลักษณะการสอนในวัดป่ามักจะไม่อธิบายก่อน แต่เป็นแนวปฏิบัติที่ศิษย์ต้องทำตาม ผู้ปฏิบัติต้องสังเกตเอง ถ้าไม่แน่ใจ ก็ต้องสอบถามเอง จึงเป็นปัญหาสำหรับผู้ที่ไม่สังเกตหรือชาวต่างชาติที่ไม่คุ้นชิน ความเข้าใจจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ชาวต่างชาติยอมรับและปฏิบัติตามได้

ส่วนการปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตของไทย พบว่า ชาวต่างชาติทั้งหมดชอบวิถีชีวิตของคนไทย สามารถรับประทานอาหารไทยได้ มีเพียงข้อสังเกตจากอุปาสกที่มาอยู่ได้เพียง 2 สัปดาห์ที่มองว่าคนไทยเคารพพระภิกษุสามเณรมาก จนแสดงถึงความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันมากเกินไป ไม่มีความเท่าเทียมกันและไม่แสดงมิตรภาพระหว่างบุคคลที่ควรมีตามอย่างวัฒนธรรมตะวันตก แต่เมื่อมีการชี้แจงให้ทราบ ก็เข้าใจและยอมรับ (ผ้าขาวเลขที่ 1 การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 มีนาคม 2565)

4. การศึกษาเปรียบเทียบ

การศึกษาวិเคราะห์หัตถิยปริวาสและการรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติแสดงให้เห็นแนวคิดในการคัดกรองบุคคลที่เคยมีทิวี่อย่างอื่นหรือมาจากวัฒนธรรมอื่นซึ่งอาจไม่คุ้นชินกับทิวี่และวิถีชีวิตของพระภิกษุในพุทธศาสนา เพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ แม้จะเป็นประเพณีที่เกิดขึ้นห่างจากกันมากกว่าสองพันปี แต่มีแนวคิดไม่ห่างไกลกันมาก ต่อไปนี้จะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบเป้าหมาย บุคคลที่ถูกกำหนดให้ประพฤติวัตร วิถีการ และความสำเร็จของทั้งสองประเพณี

4.1 เป้าหมาย

การเปรียบเทียบเป้าหมายของหัตถิยปริวาสกับการรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติใน 4 ประเด็น ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบเป้าหมายของหัตถิยปริวาสกับการรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติ

หัตถิยปริวาส	วัดป่านานาชาติ
1) คัดเลือกบุคคลที่มีศรัทธาในพระรัตนตรัย อดทน เพียรปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา	คัดเลือกบุคคลที่มีศรัทธา ตั้งใจจริง มีความอดทนสามารถอยู่ร่วมปฏิบัติในวัดป่าในไทย
2) ขจัดทิวี่มานะเดิม มีสัมมาทิวี่ ไม่ถือตัวว่าเพศนักบวชเดิมบริสุทธิ์กว่าเพศภิกษุ	ขจัดทิวี่มานะและความเคยชินตามวัฒนธรรมเดิมที่ขัดกับหลักพุทธศาสนา
3) ปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของภิกษุในพุทธศาสนา	ปรับตัวเข้าวิถีชีวิตของภิกษุในพุทธศาสนาที่เรียบง่าย เคร่งครัด และมีระบบอาวุโส
4) ป้องกันความเสียหายต่อคณะสงฆ์ ทำให้บวชเป็นพระภิกษุได้ตลอดชีวิต	ป้องกันความเสียหายต่อคณะสงฆ์และสร้างพระเถระชาวต่างชาติเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนาในต่างประเทศ

คติถียปรีวาสและกระบวนการอุปสมบทในวัดป่านานาชาติมีเป้าหมายที่เหมือนกัน คือ คัดเลือกผู้มีศรัทธาในพระศาสนา ละทิ้งความเชื่อเดิมโดยเด็ดขาด ซึ่งผู้ที่มีคุณสมบัติเช่นนี้จะสามารถดำรงตนเป็นพระภิกษุได้นานตลอดชีวิต เป็นประโยชน์แก่การเผยแผ่พระศาสนา อย่างไรก็ตาม วัดป่านานาชาติต้องทำให้ชาวต่างชาติคุ้นชินกับวัฒนธรรมของพระสงฆ์ในวัดป่าซึ่งมีความเป็นอยู่เรียบง่ายมาก และมีระบบอาวุโสซึ่งผู้น้อยต้องเคารพเชื่อฟังและอุปัฏฐากผู้ใหญ่เป็นปกติ

4.2 บุคคลที่ถูกกำหนดให้ประพัตวิตร

ผู้ประพัตติถียปรีวาสเป็นนักบวชประเภทอเจลก อาชีวก ปริพาชก และนิครนถ์ ส่วนผู้ประพัตวิตรในกระบวนการอุปสมบทในวัดป่านานาชาติเป็นได้ทั้งนักบวชนอกศาสนา ศฤกษ์ หรือแม้แต่พระภิกษุในพุทธศาสนาหายาน วิตรกำหนดขึ้นเพื่อขยายเวลาให้คนเหล่านี้ได้พิสูจน์ความตั้งใจ ความศรัทธาของตนเอง สำหรับวัดป่านานาชาติ ยังมีเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรม เพราะวิถีชีวิตของศฤกษ์แตกต่างจากวิถีชีวิตของพระภิกษุในวัดป่ามาก

4.3 วิธีการ

การเปรียบเทียบวิธีการของติถียปรีวาสกับการรับเข้าอุปสมบทใน วัดป่านานาชาติซึ่งแบ่งได้ 4 ขั้นตอน ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบวิธีการของดัตถิยปริวาสกับการรับเข้าอุปสมบทใน วัดป่านานาชาติ

ขั้นตอน	ดัตถิยปริวาส	วัดป่านานาชาติ
อุบาสก	ไม่มี	โกนผม รักษาศีล 8 ประพฤติวัตรและ กตีกาสงฆ์ อุปัฏฐากพระภิกษุสามเณร เรียนการตัดเย็บอังสะและสบง
ผ้าขาว	ไม่มี	มีพิธีบวช รับศีล 8 นุ่งสบงและห่ม อังสะสีขาว ประพฤติวัตรและกตีกาสงฆ์ อุปัฏฐากพระภิกษุสามเณร เรียน การตัดเย็บจีวร ย้อมผ้าและบ่มบาตร
บรรพชา ขอ ประพฤติวัตร	โกนผมและหนวด พระอุปัชฌาย์ จัดหาบริวาร ให้บรรพชาเป็นสามเณร และ กล่าวคำขอ ประพฤติวัตร	ใช้สบงจีวรที่ตัวเอง และบาตรที่บ่มเอง บรรพชาเป็นสามเณร
สามเณร	รักษาศีล 10 ประพฤติวัตร 14 และดัตถิยวัตร 5 ข้อ	รักษาศีล 10 ประพฤติวัตรและกตีกา สงฆ์ อุปัฏฐากพระภิกษุ เรียนการ ตัดเย็บสังฆาฏิ ศึกษาวินัย

นอกจากการสร้างความเคยชินกับวัตรและกตีกาสงฆ์แล้ว การตัดเย็บเครื่องนุ่งห่มและบ่มบาตรสำหรับใช้เองเป็นประเพณีของพระสงฆ์วัดป่าซึ่งผู้ขออุปสมบทต้องเรียนรู้เพิ่มเติมในระหว่างนี้ เพราะพระป่าจะไม่รับผ้าไตรจีวรสำเร็จรูปจากคฤหัสถ์ ขั้นตอนก่อนการบรรพชาเป็นสามเณรจึงต้องขยายออกไป

ข้อแตกต่างสำคัญคือเรื่องการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ ในวัดป่านานาชาติมีการประชุมที่อนุญาตให้ผู้ที่อยู่ภายในวัดทุกรูปได้ถามหรือแสดงความคิดเห็นได้อิสระ ซึ่งจะมีผู้อธิบายหรือไขข้อข้องใจต่าง ๆ โดยทันที ผู้วิจัยเห็นว่า

การประชุมมีความสำคัญมาก หากไม่ทำเช่นนั้น จะทำให้ผู้ขออุปสมบทเกิดความเครียด ส่วนพระภิกษุซึ่งเป็นพระอุปฌาย์พระอาจารย์ก็จะไม่ทราบว่าจะละท่านข้อใจหรือมีปัญหาใดบ้าง ในขณะที่ตติยปริวาสให้นักบวชแสดงความศรัทธาในพระรัตนตรัยได้อย่างเดียว เท่านั้น เพราะนักบวชนอกศาสนามีวิถีแตกต่างอยู่แล้ว หากยังคงล้งเล่งสยในพระรัตนตรัย ทางคณะสงฆ์ก็ไม่ให้การอุปสมบทต่อไป

4.4 ความสำเร็จจากการกำหนดให้ประเพณีวัตร

ผลสำเร็จของตติยปริวาส คือ ไม่มีพระภิกษุอดีตนักบวชนอกศาสนาที่ก่อปัญหาแก่คณะสงฆ์อีกเลย ส่วนผลสำเร็จของการรับเข้าอุปสมบทในวัดป่านานาชาติ คือ หลวงปู่ชาสามารถก่อตั้งคณะสงฆ์ชาวต่างชาติซึ่งไปเผยแผ่พุทธศาสนาไทยในต่างประเทศจนมีวัดสาขาหลายแห่ง ทำให้มีชาวต่างชาติสนใจศึกษาพุทธศาสนาและขออุปสมบทเพิ่มมากขึ้น นอกจากการเผยแผ่พุทธศาสนาสายวัดป่าแล้ว ยังเป็นการเผยแผ่วัฒนธรรมพุทธศาสนาไทยให้เป็นที่รู้จัก เช่น การใส่บาตร ทำบุญถวายทาน การสวดพุทธมนต์เพื่อสิริมงคล การกราบไหว้ การนั่งขัดสมาธิ นั่งพับเพียบแบบไทย การแสดงความเคารพต่อพระภิกษุผู้ทรงศีล พระพุทธรูป พุทธศิลป์แบบไทยซึ่งตั้งอยู่บนโต๊ะหมู่บูชา เป็นต้น

5. บทสรุป

พุทธศาสนามีประเพณีก่อนอุปสมบทเพื่อคัดกรองบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นพระภิกษุ ในพุทธกาล อาชีวก อเจลก ปริพาชก และนิครนถ์ที่มาขออุปสมบทเป็นกลุ่มนักบวชที่ต้องประพาศตติยปริวาสเป็นสามเณรถือวัตร 5 ข้อ เพื่อศึกษาคำสอน ปรับวิถี และประพาศวัตรตามแนวทางของภิกษุในพุทธศาสนา ในปัจจุบันที่มีการเดินทางของผู้คนต่างวัฒนธรรมในโลก ชาวต่างชาติที่ประสงค์จะอุปสมบทในวัดป่านานาชาติต้องใช้ชีวิตพรหมจรรย์เป็นอุบาสก ผ้าขาว สามเณร เพื่อปรับวิถี สร้างความเข้าใจและคุ้นชินกับวัตร 14, ฤๅคงวัตร 13 การเจริญสติสัมปชัญญะ บทความนี้ได้ศึกษาแนวทางของประเพณีทั้งสองนี้เพื่อแสดงถึงความเหมือนจาก

เป้าหมาย วิธีการ ความสำเร็จ และความแตกต่างอันเนื่องมาจากบริบททางวัฒนธรรมของบุคคลที่เข้าร่วม

กระบวนการอุปสมบทในวัดป่านานาชาติมุ่งคัดกรองชาวต่างชาติซึ่งต้องการอุปสมบทเป็นพระภิกษุในคณะสงฆ์สายวัดหนองป่าพง จำเป็นต้องให้ชาวต่างชาติเข้าใจข้อวัตรและเหตุผลซึ่งเคร่งครัดและมีรายละเอียดมาก ขั้นตอนก่อนการอุปสมบทจึงเน้นให้ชาวต่างชาติปรับตัว มีความเป็นอยู่ใกล้ความเป็นพระภิกษุมากขึ้น เริ่มจากเป็นอุบาสก ถือศีล 8, ผ้าขาวที่ถือนีล 8 อย่างเคร่งครัด ก่อนที่จะบรรพชาเป็นสามเณร ขั้นตอนที่เหมือนกันคือ การเป็นสามเณรซึ่งต้องประพฤติวัตรตามที่กำหนด กรณียของดัตติยปริวาสเน้นการมีสัมมาทิฐิระดับโลกียะ แต่ในวัดป่านานาชาติ ผู้ที่ได้รับการบรรพชาเป็นสามเณรต้องมีสัมมาทิฐิระดับโลกียะอยู่แล้ว การเป็นสามเณรจะเน้นการศึกษาวินัยจนเข้าใจและปฏิบัติได้ จึงจะได้รับการอุปสมบท

จึงกล่าวได้ว่า กระบวนการอุปสมบทในวัดป่านานาชาติเป็นประเพณีสงฆ์ปัจจุบันที่สอดคล้องกับหลักการของดัตติยปริวาสในพระวินัย โดยใช้ประเพณีไทยอย่างการเป็นอุบาสกเตรียมอุปสมบท หรือ การเป็นนาคก่อนบวช และการครองเพศผ้าขาว ที่ขยายเวลาให้ชาวต่างชาติเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของคณะสงฆ์วัดป่านานาชาติได้นานขึ้น อีกทั้งยังนำหลักมหาปวารณาในวันออกพรรษาซึ่งสอดคล้องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของชาวตะวันตกมาใช้เป็นธรรมเนียมในวัด นับว่าเป็นวิสัยทัศน์ของหลวงปู่ชาที่นำหลักการในพระวินัยมาใช้ในบริบทปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์ พระศาสนา และตัวผู้ขออุปสมบท

บรรณานุกรม

- คณะศิษย์ผู้จัดทำ. (2557). *ธรรมปรากฏ ชีวิตประวัติพระราชสุเมธาจารย์ (โรเบิร์ต สุเมโธ)*. กรุงเทพมหานคร: คณะศิษย์วัดป่ารัตนวัน.
- คณะศึกษานาสิกขัย. (2548). *มรดกธรรม เล่ม 1 : อุลมณิ พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)*. กรุงเทพมหานคร: วัดหนองป่าพง.
- คณินันต์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร. (2546). *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดป่านานาชาติ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- พระ ดร. อนิลมาน ธมฺมสากิโย. (2548). *พระฝรั่งในประเทศไทย*. โครงการวิจัยพุทธศาสนศึกษา ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 4, 7, 9, 10, 12, 13, 16, 20, 24, 25*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2552). *อรรถกถาพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: กังขาวิตรณปุราณฎีกา*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.